

Altijd buiten spelen!

Vanuit de beschutting van een houten paviljoen kijk ik rond. Ik zie een grasveld met struiken eromheen. Tussen het gras bloeien bloemen en links van mij staat een broeikas. Daarnaast een tunneltje gemaakt van wilgentenen. Iets verderop, richting het schoolgebouw, liggen enkele groentebedden. Rondom de bedden zijn kinderen bezig met de moestuin. Aan mijn rechterkant, iets hoger gelegen, staan enkele grotere bomen. Deze tuin is geen gewone schooltuin; het is de *outdoor classroom*, zeg maar het 'groenlokaal', van de basisschool van Gatehouse of Fleet, een Schots dorpje.

Groenlokaal?

Een *outdoor classroom*, in het Nederlands een groenlokaal, is kort gezegd een combinatie van een school(moes)tuin en een groene speelplaats. Het verschil is dat de laatste twee alleen gebruikt worden in pauzes of na schooltijd. Een groenlokaal wordt gebruikt voor het geven van lessen buiten in plaats van binnen. Het concept wordt al langer succesvol toegepast in Australië en in het Verenigd Koninkrijk. In Nederland en in België is het nog niet zo lang bekend. Alle groenlokalen zijn verschillend, want aangepast aan de grootte, de mogelijkheden en de wensen van de ruimte en van de betrokkenen. Het concept is oorspronkelijk ontwikkeld voor basisscholen. Maar de ideeën en werkwijzen kunnen ook gebruikt worden voor de buitenruimte van een middelbare school, een buitenschoolse opvang, een kindermoestuin of de eigen (volks)tuin.

Het ontwerp

Groenlokalen hebben geen vast ontwerp, ze bestaan in de regel uit deels natuurlijke en deels ontworpen elementen. Natuurlijke elementen zijn bijvoorbeeld een waterstroom of een poel, bestaande (klim)bomen, rotsen of keien, of een heuvel. Specifiek ontworpen elementen zijn een kruiden-, moes- of bloementuin of een boomgaard met een composthoop. Ook een weerstation, met regenmeter, kompas, windhaan en thermometer kan onderdeel zijn van een groenlokaal. Daarnaast zijn dieren een verrijking, denk aan kippen of een wormenbak, uiteraard afhankelijk

van wens en ruimte. Zo kan je groenafval gebruiken als voer voor de dieren. Dit laatste kan ook door habitats te creëren voor vogels, egels, insecten et cetera: een stapel takken of bladeren voor egels, dood hout om insecten aan te trekken of een bijen- of insectenhotel, vogelkast of vleermuiskast. Om amfibieën aan te trekken voorzie je een poel in het ontwerp. Elk groenlokaal heeft een centrale ontmoetingsplek: een plek om te verzamelen, om activiteiten en lessen te starten en af te ronden, om te schuilen en eventueel te gebruiken als opslag voor materialen. Dit kan allerlei vormen aannemen: een overkapping, een houten prieel of een boom met eromheen stammetjes om op te zitten. De daken van bouwsels gebruik je voor zonnepanelen of opvang van regenwater. Zo kan, door het toepassen van de ontwerpprincipes van permacultuur, een succesvol ontwerp gemaakt worden.

De meerwaarde van een groenlokaal

Naast het feit dat het gewoon leuk is, is het grote voordeel dat kinderen meer tijd buiten en in de natuur doorbrengen. Iets wat veel kinderen tegenwoordig nog weinig doen. Richard Louv benoemt dit in zijn boek *Het laatste kind in het bos* uit 2012 als *nature deficit disorder*, de 'tekort aan natuur'-stoornis. Het wordt steeds duidelijker dat er vele voordelen zijn aan het buitenzijn in de natuur. Kinderen ontwikkelen betere motorische en sociale vaardigheden, leren ontdekken, samenwerken, risico's inschatten en problemen oplossen. Doordat de lessen buiten zijn wordt de natuurlijke omgeving een van-

AUTEUR Petra Schmitz

Petra Schmitz volgde een pdc in Londen, heeft een Master in Bos- en Natuurbeheer en is werkzaam in de bosbeheersector. Daarnaast heeft ze veel ervaring in het begeleiden van kinderen bij natuurbelevingsactiviteiten en hielp ze bij het opzetten van naschoolse tuinsessies in een park in Londen.

Foto: Petra Schmitz

zelfsprekend kader voor de lessen. In een groenlokaal kan ook het ontwerpen van systemen geoefend worden, bijvoorbeeld een teeltplan, een wateropvangsysteem of uiteraard het ontwerpen van het groenlokaal zelf. Een ontwerp volgens permacultuurprincipes is relatief onderhoudsarm, en dat is welkom gezien de vele vakantieperiodes in een school.

De voordelen op korte termijn: door te leren in een groenlokaal ontwikkelen kinderen meer diverse vaardigheden, ze onthouden de lessen vaak beter en zijn meer buiten, waardoor ze op een natuurlijke manier vertrouwd raken met de natuurlijke omgeving, met permacultuur en alle bijkomende, positieve effecten van dien.

Daarnaast zijn er ook voordelen op lange termijn. Door tijd door te brengen in de natuur en in de moestuin komen kinderen spelenderwijs in aanraking met 'zorg voor de aarde', 'zorg voor de mens' en 'eerlijk delen' plus de achterliggende ontwerpprincipes van permacultuur. Dit vergroot de kans dat ze dit op latere leeftijd meenemen in hun keuzes en acties.

Ook voor leraren biedt een groenlokaal, binnen het bestaande curriculum, veel mogelijkheden. Bij aardrijkskunde doen de kinderen bodemonderzoek, maken ze kaarten of houden ze een weerlogboek bij. Tijdens de rekenles worden plantafstanden en zaaidiepte berekend, gevolgd door de biologieles waar een kind de planten ziet groeien, bodemdieren bestudeert of een herbarium maakt. Zelfs tijdens taallessen kunnen de kinderen gedichten of verhalen over de natuur of permacultuur lezen, bijvoorbeeld het verhaal van Farmer Phil (zie link onderaan artikel, red.). Er zijn ook (Engelstalige) permacultuurliedjes en

tijdens handenarbeid kunnen een welkomstbord of andere kunstwerken voor in de tuin gemaakt worden.

Het stappenplan

Een succesvol groenlokaal realiseren is niet moeilijk, wel is een goede planning noodzakelijk. De uitvoering kan bij wijze van spreken in een dag gebeuren, maar het ontwerp vraagt enige voorbereiding. Een goed ontwerp heeft verschillende functies: het moet idealiter tegelijkertijd oogst voortbrengen, mooi zijn, makkelijk in het onderhoud zijn en relaties hebben met verschillende andere activiteiten van de school.

Stappenplan

1. Zorg voor brede steun in de school.

Liefst van meer dan één individu of groep, zijnde de kleuterleerkrachten, de ouders, de grootouders, het onderhoudspersoneel van de tuin et cetera. Creëer vervolgens een kerngroep(je).

2. Betrek de kinderen erbij.

Betrek kinderen in alle fases, dus ook bij het ontwerp; door vroeg input te vragen, krijg je kinderen enthousiast over het plan.

3. Betrek de hele school erbij.

Maak er een volwaardig project van. Breng het naar voren in een lerarenoverleg, schrijf erover in de nieuwsbrief of schoolkrant en betrek diegenen die op dit moment bij de bestaande schooltuin of het onderhoud van het groen rondom de school betrokken zijn.

4. Maak met de kerngroep een ontwerpconcept.

Maak het concept met een kleine groep mensen en eventueel met medewerking van een expert en op basis van een wensenlijst van alle betrokkenen.

5. Betrek iedereen bij de uitvoering en vier samen je successen.

Uiteraard sta je ook voor een aantal uitdagingen, op vlak van financiering, weerstand en onbegrip door gebrek aan vaardigheden van leraren of begeleiders, andere claims op de buitenruimte et cetera. Mogelijke oplossingen vind je in het boek *Outdoor Classrooms, a handbook for schoolgardens* van de Australische Nuttal en Millington.

Samenvattend

Een groenlokaal biedt een buitenkans om de voordelen van het buitenzijn voor kinderen te combineren. Het vraagt een betrokkenheid van vele actoren en een degelijke planning. Uiteraard is het (nog) niet overal mogelijk om van de ene op de andere dag een heel groenlokaal te realiseren. Je kan klein beginnen door een bestaande tuin of speelplaats, eventueel deels, aan te passen richting een meer divers groenlokaal. Kies enkele elementen en plaats ze in de bestaande schooltuin of speelplaats. Ga eens met een (thema)les naar buiten of start een serie buitenlessen. Veel groene inspiratie gewenst!

Meer weten?

Outdoor Classrooms, a handbook for schoolgardens, Nuttal en Millington (2008)
Het laatste kind in het bos, Richard Louv (2012)

www.childreninpermaculture.com is een project dat de permacultuureducatie voor kinderen wil verbeteren, bijvoorbeeld door een permacultuurcurriculum voor kinderen te maken. Bovendien zou vanuit het project over het onderwerp 'kinderen en permacultuur' ook in Nederland en België een training gegeven kunnen worden.

Het verhaal van Farmer Phil:

gratis te downloaden via

<http://tinyurl.com/hyn6gag>

Een filmpje van het ontwerp van het buitenlokaal van de basisschool in Gatehouse of Fleet:

gatehouse.dumgal.sch.uk/index.php/videos